

Farkas Géza

TÚLÉLNI PESTEN NEMZSIDÓKÉNT

Érzékeny emlékezések

MINDJÁRT A CÍMBEN két szándékos nyelvi hibát helyeztem el, és pedig stilisztikai okokból valamint a téma hangulata, jellege miatt. Az egyik, hogy a „túlélni” igét természetesen nem szabad alanyi ragozásban használni, noha ez a – nyilván a pesti belvárosból kisarjadt – változat tolakodó gyakorisággal jelenik meg a közbeszédben. Túlélni ugyanis csak valamit lehet, szigorúan tárgyias ragozásban, s a helyes magyar változat alanyi ragozásban így hangzik: életben maradni, megmaradni. Fölszisszenek, ha a *survival*,¹ *survie*,² *sobrevivencia*³ stb. szavakat akkor is „túlélésnek” fordítják, ha valójában egyszerű életben maradásról van szó. Meglehet persze, hogy ez az igény manapság már műfordítói purizmus.

A másik a szórend. Talán azóta, hogy az 1980-as évek elején Miskolczi Miklós közreadta *Színlelni boldog szeretőt* című bestsellerét, az effajta szórendi ficam elfogadottnak, sőt, bizonyos kontextusokban kívánatosnak minősül. Kétségkívül ez az olvasmányélmény is visszhangzott a fejemben az előzetes – számomra mindig rendkívül fontos – címadáskor. Ez is Pest. Így befolyásolják zsidó tollforgatók és írók a magyar nyelvet, s nem vagyok olyan őskonzervatív, hogy ezt bajnak nevezem. Akárhogy is, valamiért képtelenség lett volna azt írnom a címbe, hogy „Nemzsidóként életben maradni Budapesten”,

már csak azért is, mert nem az életben maradásról, hanem a felszínen maradásról van szó, aminek a hanyag „túlélés” – mit lehet tenni? – már csakugyan a szinonimája lett. Miskolczi neve persze csak véletlenszerűen bukkant fel a témával kapcsolatos torlódó, már-már fullasztó asszociációim folyamában, talán csak ürügyet adva az elinduláshoz e nyomasztó témakörben. Felmenőinek sem néztem utána alaposan, de hatodik érzékem mindig azt súgta, hogy ő is zsidó, a zsidósághoz húz, vagy – legalábbis – jelen írásom alkalmazásában „zsidó”.⁴ Ugyanígy „zsidók” nekem sokan, rengetegen, akiknek arca sorra előtűnik most, emlékeim hullámzásában. Azért vagyok kénytelen a „zsidót”, mint sajátos *terminus technicus* bevezetni, mert nem szakmám a családfakutatás, és tiszteletben tartom a hazai zsidók – saját statisztikai adataik titkolásában is megnyilvánuló – rejtőzködését. Ahhoz azonban, hogy mintegy hat évtizednyi, velük, vagy még inkább a zsidójelenséggel kapcsolatos fővárosi tapasztalataimat valamennyire is szintetizálni tudjam, a nem etnikai, nem genetikai, nem vallási, nem fiziognómiai értelemben vett „zsidó” fogalmához, az egyértelműség kedvéért az idézőjeles vagy technikai értelemben vett zsidóhoz kell folyamodnom. Ha úgy tetszik, egyetértek Gerő András történésszel, aki szerint a zsidóságot nem lehet faji alapon definiálni. Csak akkor

használok idézőjel nélkül a zsidó szót, ha származásukat maguk az érintettek nyilvánvalóvá tették, vagy ha ez közkeletű vélekedésnek felel meg. Nem áll szándékomban, hogy bárkinek is olyan etnikumot, származást tulajdonítsak, amelyet ő maga elutasít. Az sem, hogy közismert személyeknek vagy életem szereplőinek eredetére való utalás rosszindulatúnak, „zsidózásnak” minősülhessen.

Talán már sejthető, hogy van egy *harmadik* dolog is a rövid címben, ami nem hiba, de mégis szemet szúrhat. Ez pedig a „Pest”. Itt ez a szó kissé arra a helyi értékre utal, amellyel „A falusi kislány Pesten” című versben és dalban szerepel ez a szó. De én nemcsak Czuczor Gergely⁵ 1837-ben (amikor Buda, Pest és Óbuda még nem egyesült, hanem Pest tényleg Pest volt) született bájos, ártatlan szövegére gondolok, hanem Szirmai Albert⁶ és Heltai Jenő⁷ e versre írt sokkal későbbi (amikor Pest a zsargonban Budapestet, már a „zsidók” Budapestjét jelentette, ahogy sokszor most is) sikamlós parafrázisára. Ebben a bájos, tapasztalatlan vidéki magyar lány buta ribancként, legalábbis ribancjelöltként jelenik meg. Az agyamban döngő ilyes előzményekkel a „Budapest” szó használata is disszonánsnak tűnt, noha teljes mértékben Budapestről szólok, annál is inkább, mert jóval több időt töltöttem budai „zsidó” szellemiségű munkahelyeken, mint pestieken. Lehetett ebben sok félreértés is (sorsdöntő pillanatokban valamelyest zsidónak vagy útítársnak nézhettek), no meg az a szükségszerűség is belejátszott, hogy aki „szellemi”, közéleti téren képzelet el életét fővárosunkban, vagy talán egész Magyarországon, jórészt effajta munkahelyeken köt ki.

Mindenütt benne volt a levegőben, hogy aki itt van, így vagy úgy hozzájuk tartozik, vagy alkalmazkodnia kell. Két intézmény volt Budán (az MTI a Naphegyen és a Külügyminisztérium a Bem-rakparton), ahol összesen 36 évet

töltöttem el (ütöttem agyon), s három Pesten (az ELTE Állam- és Jogtudományi Kara, az Országos Fordító- és Fordításhitelesítő Iroda [OFFI], valamint az Interkoncert [az egykori Vörösmarty téri szocialista kultúrpalotában]), amely utóbbiakban együttesen csak 7 esztendő-t ügködtem, illetve lézengtem. Lézengtem, mert az általuk uralt közeg céljait, viselkedésmódját bensőleg nem tudtam magamévá tenni, a budai keresztény otthonból hozott nemzeti, erkölcsi elveket pedig képtelenség volt az ő világukban intézményi szinten képviselni. Fantomként bukkantam föl köreikben, hol itt, hol ott. Volt, hogy meg is kérdezték: „Te melyik bolygóról jöttél?”

Végigpillantva a több mint hat évtizedes (több mint 10 évnyi külszolgálatomat is beleértve) budapesti létezésemet benépesítők panoptikumán, nagyon is sokakra vagyok kénytelen a „zsidó” terminust használni. Ők azok – s persze sok zsidó is, idézőjel nélkül –, akik a Szent Koronát a média, a könyvkiadás, az oktatás hatalma által, sokszor a közigazgatás képviselőiként eleve ellenszenvesnek, vagy idejétmúltnak, szármalmasnak, nevetségesnek állítják be, és emancipációjukat, a konzumidiotizmust megelőző történelmünket legszívesebben kidobnák az ablakon. Azt a látszatot keltik, mintha a forradalmakkal jött volna el az emberi létezés igazi lényege, minden addigi esemény csak kínlódás, vergődés volt, s **„(...) ők a rendszer is, most már nincs is más feladat, meg az ellenzéke is.”** csak kiteljesíteni, csinosítani az elért társadalmi csúcsteljesítményt, amely jelentős részben zsidóknak (forradalmároknak, Nobel-díjasoknak, vállalkozóknak, kereskedőknek stb.) köszönhető. Ide illeszkednek az afféle felkiáltások, mint hogy: „Na, de a 20. vagy a 21. században ilyesmi!?” Ezért mondta jó húsz éve Landesmann főrabbi, hogy nélkülük csak a fűtőlős barack és a bő gatyva volna kulturális érték

hazánkban. És ezért mondhatta nemrég Fischer Iván karmester, hogy olyan könnyű volna virágzó, sikeres országgá tenni Magyarországot. Szívesen hallgatom koncertjeit, de Isten mentsen attól, hogy az ő „könnyű” megoldását alkalmazzák nemzetünkre. Az ő oldalukon mindmáig a lényeg: megélhetési entitásnak tekinteni hazánkat, leglényegesebb, transzcendens hivatását kigúnyolni, avíttnak nyilvánítani és anyagi – mostantól kezdve öröknek tekintett – szempontokkal behelyettesíteni, olyan világot kiépíteni, amely nekik jó, nekik természetes, s ezzel egyidejűleg a globális hatalomhoz személyenként, egyenként is felzárkózni. Mindegy, hogy, askenázi, szefárd vagy „kazár” (én sem hiszek a genetikailag nem zsidó zsidókról szóló koestleri ötletben)⁸ az illető, netán valahogy fél-, negyed- vagy nyolcad-zsidó, avagy egyszerűen csak útitárs, bizonytalan eredettel, de befogadottként vagy túlbuzgóként, „közibük valóként”, akivel azután adott pillanatban majd esetleg érzékeltetik, hogy jöttek. Nem könnyű bejutni korunk „arisztokratái” közé. Hallottam: nemrég valaki igéző *nonchalance*-szal próbált zsidónak mutatkozni országos intézményünkben, ám egyszer csak megkapta egy illetékestől: „Azt te csak szeretnéd.” A magyarországi „zsidók” viselkedése most, hogy környezetünk végletesen gazdaságközpontú, s óriási tömegek (nyomorgók is) váltak az öncélú fogyasztás eszméjének áldozatává, legalábbis „érthető”. Hiteles magyar szem számára azonban szabotázsnak is tetszhet. Az egyre szaporodó hazai zsidó szervezetek közt van-e

„(...) *emancipációjukat, a konzumidiotizmust megelőző történelmünket legszívesebben kidobnák az ablakon. Azt a látszatot keltik, mintha a forradalmakkal jött volna el az emberi létezés igazi lényege, minden eddigi esemény csak kínlódás, vergődés volt, s most már nincs is más feladat, csak kiteljesíteni, csinosítani az elért társadalmi csúcsteljesítményt, amely jelentős részben zsidóknak (forradalmároknak, Nobel-díjasoknak, vállalkozóknak, kereskedőknek stb.) köszönhető.*”

vajon egy is, amely magyar hazafias elveket valana, kiállna hazánk s a Szent Korona jogfolytonossága mellett? Még a némileg háborzongató „Találjuk ki Magyarországot!” gondolat⁹ is egy vegyes identitású ego jóindulatú kezdeményezéseként jelenik meg ebben a térben.

Felfogásuk azonban nem számol (vagy valamelyik agytrösztjük titkon mégis?) a karteziánus konszenzus¹⁰ hanyatlásával, a Természet és a valódi szakralitás visszatéréseivel. Azzal, hogy az Úrnál egy nap tízezer év és tízezer év egy nap.¹¹ Ha el is vész Magyarország, az Úristen nem lehet az emberi történelem vesztese. Az ember vegetatív mivoltának túlhangsúlyozásán alapuló, nekik „kedvező” világhangulat (különösen euro-atlanti világhangulat) sem lehet örök.¹² Azért is gondolom, hogy alighanem titkos szervezeteik sem számolnak ezzel, mert a világhatalom a disszimulációra biztatja őket, amit a nyilvános magyarországi zsidó szervezetek hangütése is jelez.

Ezért mondhatta nemrég Heller Ágnes,¹³ hogy az antiszemitizmus jó dolog, mert akadályozza a zsidóság beolvadását.

Visszatekintve úgy tetszik, mintha tévedésből, s – utólag megfogalmazva – valamiféle nemzeti radikális kémként kalandoztam volna köreikben. Eleinte, amikor a holokausztot még vézskorszaknak hívták, úgy is csak csöndben, valóban elég jól elvegyültem köztük, követve apám¹⁴ tanácsát, miszerint mindig tegyek különbséget egyfelől egyéni értékeik, személyiségük és a hozzájuk fűződő barátság, másfelől pedig csoportos, világhatalmi törekvéseik kö-

zött. (Akkor még nem tudtam, hogy a feladat teljesítése majdnem lehetetlen.) Sokukban az intellektuális kíváncsiságot, a keresést, a többet akarást láttam és kedveltem, és sokuktól jólesett a kommunista rendszer cinkos elutasítása. Nem láttam, nem akartam a jelét látni tudatos, szándékos, hathatós magyarellenességnek. Bár ifjúkori kebelbarátom, B. Laci, aki ma kettős állampolgárságú szakértő és publicista (a *Hetek*be is ír), már akkor felhívta a figyelmemet, hogy ők a rendszer is, meg az ellenzéke is. A jogi egyetemen, a hetvenes évek elején pedig egyszer előadást tartott a világhírű Galbraith (Gelbrot?) professzor,¹⁵ aki azt fejtegette a Kádár-rezsim hivatalosságainak teljes jóváhagyásával, hogy a tervgazdaság és a piactudományok erényei egyesülni fognak, ez csak idő kérdése. Lényegében megjósolta a csaknem húsz évvel későbbi „rendszerátalakítást”. Beavatott évfolyamtársaim – köztük a Soros Alapítvány kuratóriumának későbbi elnöke (2001–2004) s leendő felesége (akkor KISZ-vezetők) is – meg sem próbálkoztak az akkor kötelező „antagonisztikus elmentések” hangsúlyozásával, mondjuk Galbraith leburzsujozásával. Aki nem így tett, azon látszatot, hogy nem tud „semmit”.

Jómagam az egyetemi csoport „zsidó” és nemzsidó tagjai közé szorultam, egy csoportbulin a szó szoros értelmében, az asztaltársaság közepén ülve, amit a nemzsidók azután meg is mondtak nekem. Szerintük úgy látszott, hogy nem tudok választani (vagyis félzsidó vagyok), s hol ide, hol oda forgok. Hiába magyaráztam, hogy semmi szándékosság nem volt benne, s hogy nem vagyok zsidó. Ráadásul indexfényképem a fiatal Karinthyra emlékeztette egy hangadó csoporttársamat. Bazsalyogva mormoltam neki, hogy nagyon megtisztelő.

E tárgyban senkinek sem tudtam egyebet mondani, mint hogy anyai nagyapám egyik fiától tévedésből elpáholták egy pogrom alkal-

mából; apai nagyapám egyik, velem azonos nevű bátyját pedig, aki a budapesti orvosi kar dékánja volt a húszas és a harmincas évek fordulóján,¹⁶ valaki összetévesztette egy vándor könyvárussal, aki bejáratos volt az egyetemre. Tar koponyájuk, pápaszemük és testmagasságuk mindenestre hasonló volt. Hiába, aki Pesten él, belegabalyodik ebbe a szövevénybe. A magyarázkodás persze mindig csak „rontott” a helyzetemen: „*Qui s'excuse, s'accuse*”.¹⁷ Ilyen esetekre fenntartott előzékenységgem csúcspontjaként még annyit szoktam mondani, hogy Pest a legjelentősebb zsidó városok egyike, minden harmadik ember zsidó volt a századfordulón. Melyikünk tudhatja egész pontosan, hogy egy-egy női felmenője miként viselkedett, teszem azt, egy rőfös üzlet hátsó raktárában? Nincs okom azt gondolni, hogy bármelyikük is indecens lett volna, s Imrédy Béla „fajvédő” miniszterelnökünk¹⁸ – ősei közt egyetlen zsidó dédanyával – egészen bizonyosan sokkal zsidóbb volt nálam. Mondókámat azonban mindig azzal fejeztem, és fejezem be ma is, hogy a szó köznapi értelmében, amilyen értelemben ezt a kérdést Pesten nem lehet hitelesen megválaszolni, a válaszom teljesen egyértelmű nem. De ha ez sem elég, annyit mondom, hogy diplomáciai pályafutásom utolsó két évtizedében nem emelték a rangomat. A harmadik négyéves kihelyezésem után, sőt nyugdíjazásomkor is II. osztályú tanácsos voltam, akár csak az első kihelyezésem előtt. Ez talán elég meggyőző.

Ami igaz, az igaz, a Lukács uszodában mindig jól éreztem magam, s ott bizony gyakran láthattak interkoncertesek,¹⁹ offisok, emtéisek és külügyesek is. Örkény István,²⁰ Vajda Mihály,²¹ Somlyó György,²² Némethy Ferenc²³ színész és sokan mások sütkéreztek ott. Ez is elég erős közvetett bizonyíték lehetett sok névtelen zsidó ismerősöm számára, akik azon a helyen láttak henyélni.²⁴ A napozón akarva-akaratlanul elvont, magas szintű beszélgetésekbe hallgat-

hattam bele, s gyakran előfordult, hogy valaki klasszikus zenei részletet füttyült. Vas István²⁵ hosszasan beszélgettem egyszer a zuhany alatt. Mentés volt minden fölényeskedéstől, sőt egyenrangúként, szerényen beszélt velem, a senkivel. Az Európa Könyvkiadóból²⁶ ismertem, ahol spanyol és cseh szerzők fordítójaként fordultam meg olykor. A szomszédos Császárt, a mai Komját, szó, ami szó, kissé proli helynek tartottam és kerültem. Jobban idegenkedtem a munkáshatalom ama jelképétől, ahol „közönséges”, rossz modorú gyerekek hancúroztak, mint a zsidók – noha tőlük is őrizkedtem valamiképp – derűs fellegrától, a Lukács napozójától. Azt ugyanis már négyéves koromban, az '56-os forradalom alatt – a felnőttek óvóhelyi beszélgetéseit magam módján értelmezve – elraktároztam, hogy a zsidókkal, az oroszokkal és prolikkal valami nagyon nem stimmel. Egy darabig még összemósítottak ezek a fogalmak, és azután is sokáig közös maradt bennük, hogy nem szabad beszélni róluk.

A Kádár-rendszer idején még látszólag a legegőben volt a „portugál megoldás”, vagyis a zsidóság hegmentes asszimilációjának – legalábbis távlati – lehetősége. Mert luzitán földön – s ezt diplomataként láthattam – senki sem emlegeti föl az egykori zsidóüldözéseket, sőt, réges-régo óta nem emlegették, mint aktuálpolitikai elemet, s a szemita szálak kibogozhatatlanul benne vannak minden egyes portugál génjeiben, lelkületében (senki sem tudja már, hogy mór vagy zsidó). Ehhez persze az is kell, hogy ebben a száz százalékos nemzetállamban (nesze neked Szent István elavult és agyonidézett intelme az egynyelvű és egyszokású ország gyengeségéről!) mindenki óriási portugál hazafi legyen, még a kommunisták is – éspedig szívből! Fizimiska alapján ott senkiről sem lehet megelőlegezni, hogy hazája ellen áskálódik. Igen, a vézskorszak-kor idilljébe ez az esély is belefért. A *Magyar Értelmező*

Kéziszótár 1975-ös kiadásában például még nem szerepelt a „holokauszt” (görögül: teljes elégs, tűzhalál), amely mára alighanem az egyik leggyakrabban használt szavunk lett.

Persze, hogy kedveltem Szerb Antalt, Rejtő Jenőt, a Karinthy-családot, még Moldovát is faltam fiatalos naivitással. Közös jövőnk, előfeltételezett hazafiságuk – mert mi szolt volna ellene? – tudatában segítséget fogadtam el több „névtelen” képviselőjüktől, így apám egyik bridzspartnerétől, aki a jogi egyetemre (ahova családom által nem voltam jó káder) tett írásbeli felvételem után nyomban „leadta a drótot”, hogy hány pontot ért, és ha a szóbelin összeszedem magam, nem lesz gond. Nem is lett. Később sem nagyon zavart, ha vélhetően zsidónak néztek. Sőt, az egyik jótevőm, pályám igazítója, az MSZMP²⁷ „antiszemita” belső köreinek befolyásos tagja biztatott is, hogy terjesszem magamról, ám ennek *expressis verbis* sosem engedelmeskedtem. Az MTI-be először csak fordítóként kerültem át az OFFI-ból (ahol egy öreg lektor valamiért Ben Húrt állította elém példaképül) a hetvenes évek végén, s több mint egy évig tartott, amíg – párttagság és egyéb „háttér” nélkül – átkunyeráltam magam a külpolitikai szerkesztőségbe. Ma is meggyőződés, hogy ez nem történhetett volna meg, ha Köves Tibor, örökös jellegű főszerkesztő nem úgy ítéli meg, hogy legalább is van egy *stichem*, és hogy az irántuk való lojalitásom teljes (bár legendája szerint – vagy tán ténylegesen – '56 után per folyt ellene). Így lehettem később, a módszerváltás hajnalán pekingi tudósító,²⁸ ami már „valami” volt, s egyben ugródeszkának szolgált a diplomataság felé. A kilencvenes évek közepén találkoztam a már nyugdíjas Kövessel Ferihegyen, volt időnk beszélgetni, s megmondtam neki, hogy kulcsfontosságú szereplő volt az életemben, szerintem tévedésből, amit szóban nem cáfolt, arcjátéka pedig megerősített.

Tulajdonképpen napjainkban is sikerül nekik az aczéli TTT²⁹ folytatása, a kiszolgáltattottak, a szellemileg igénytelenek, margóra szorítottak agyomosásával, s azáltal, hogy a zsidó többségű értelmiségi szakmákban azoknak is fel kell zárkózni hozzájuk, akik eredetileg más szándékkal választottak valamely tudományágat vagy tevékenységi kört. Mértéktelen túlhatalmuk révén, mindenütt ott lévő, s egymást félszavakból, telefonon is – VII. kerületi hangsúlyozásból, név alapján – felismerő, megértő képviselőik által történhet ez. Így mondhatta Zoltai Gusztáv volt MAZSIHISZ-elnök egy lehallgatott telefonbeszélgetésben a sikasztással vádolt egykori terézvárosi polgármesternek, hogy megpróbálja elsikálni az ügyet. Nyilván bármit el tudnak „sikálni”.

Manapság azt is antiszemitizmusnak nevezik, sőt talán csak azt, ha valakik a jogegyenlőséget, a tisztas arányokat a nemzetünk megjelenítése szempontjából fontos szakmákban kívánatosnak tartják, vagyis zavarja őket a posztmodern *numerus clausus*. Csakhogy mára veszít erejéből a szlogenszerű, zendülésszerű rasszistázás. Mert zendülés az, amikor valaki azt hiszi, hogy elég felzendülnie a jelszónak, s már a győzelem is megvan. A zendülő szó, amely még az SZDSZ idejében is látványosan hatott, elnyomva Csurka hangját, már csak akadozva, ímmel-ámmal visszhangzik. Az SZDSZ eltűnése, s Tapolca, vagyis Rig Lajos győzelme az idei időközi országgyűlési választáson azt is jelenti, hogy elkoptak a varázsszavak.

A minden valamire való, befolyásos intézményt behálózó jelenlétük természetesen ma is kőkemény valóság. Repedések a viktimológia területén mutatkoznak, amit a Jobbik emelkedése is jelez. Viktimológián ebben az összefüggésben azt értem, hogy a tájékozatlan (agyomosott) magyarok könnyen beleesnek látványos csapdáikba. Sajnálatos magyar viktimológia

például, amikor egy 1972-ben kiadásra nem javasolt, de később mégis kis példányszámban és teljes érdektelenség mellett kiadott könyvért³⁰ 2002-ben hosszú sorok kígyóztak a budapesti Alexandra Könyvesház előtt, pusztán azért, mert Nobel-díjat ítéltek érte szerzőjének. Mivel Nobel-díjasaink egyébként is szinte mind zsidók, tisztesség ne essék, úgy hatnak ezek a díjak, mint valami bohócsipka nemzetünk fején. Előbbre nem jutottunk általuk,

Magyarországot nem emelték fel, viszont ország-világnak hirdetik: elűztétek őket, s most büszkék vagytok rájuk, akik okosabbak, mint ti együttvéve. Harmonikusabb az élet például Portugáliában, ahol csak ketten³¹ kaptak Nobel-díjat. A viktimológiai válfajok külön tanulmányt érdemelnének, de itt is kiemelem Esterházy Péter esetét, aki a sznobizmust meglovagolva válhatott sztárrá a „zsidó” média erőteljes hátszelével. Minden nemzsidó rajongójának figyelmébe ajánlom az „Így gondozd a magyarodat” című esszéjét. Sokan talán ebben is végtelenül kifinomult intellektualizmust vélnek felfedezni, amelyet csak a surmó rasszisták értelmeznek magyarellenségként. Akit esetleg zavar jelen írásom hangneme, annak azonban javasolom, helyettesítse be az Esterházy-irományban szereplő „magyar” szavakat a „zsidó” szóval. Tapasztalatom szerint a sznobság mint viktimológiai tényező által gyakran válnak áldozatukká feltörekvő, vidéki, első generációs értelmiségi fiatalok. „És nem vagyok antiszemita!” – kiáltott fel felvidéki író barátom, fájdalmas, eltorzult arccal, miután egy effajta gondolatmenetet ekként végiggombolyítottunk, borocska mellett.

Sokat láttam, tapasztaltam köreikben, de nem látok be eléggé gépezetük fogaskerekei közé, ezért írásom bizonyos fokig szándékol-

„A magyarsághoz a »fejlődés« talmi jelszava helyett (...) a tökéletesedés óhaja illene, e mögé kell felsorakoznunk”.

tan pozitívista. Sosem vettem részt délelőtti kávézgatásokon, mondjuk a Rumbach Sebestyén utcában. A téma alapműveit sem böngésztem át újra, mielőtt billentyűzethez ültem. Kosztolányi Dezső írta valahol, hogy ha virágkertről akar verset írni, nem tanulmányoz előtte botanikai szakirodalmat. A témám persze korántsem virágoskert, de Kosztolányi – aki tudtommal külön, keresztény (mai szóval kirekesztő) írószövetség létrehozását tervezte, noha jó barátság fűzte zsidó írókhoz – talán nem tiltakozna említése ellen ebben az összefüggésben.

Most, hogy az utólag idillinek tűnő „vészorkorszak-korból” visszavonhatatlanul átléptünk a „holokausztkorba”, mindenesetre jól látszik, hogy a zsidóság és a „zsidóság” uralmi pozíciója, hazánk legfőbb intézményeiben betöltött meghatározó³² szerepe, valamint anyagi jellegű sikerei mind-mind a túlfogyasztás, a végtelen materializmus, az istentelenség, a manipulatív tömegtájékoztató körülményeihez, a transzcendens utalásokon alapuló társadalmi berendezkedés teljes elvetéséhez kötődnek. (Eközben, különös módon, hatalmuk végső, ritkán emlegetett megalapozásához egy szakrális tény, kiválasztottságukat használják, s váltják a földi hatalom aprópénzeire.) Jól illusztrálja ezt az a tény, hogy Richard Wagner műveit szokásjog szerint tilos előadni Izraelben.³³ Mi is a végső gond Wagner zenéjével? Talán bizony nem az, hogy ő az emberi tényekben csak, mint a szakrális, örök világ lenyomataiban lát igazi értelmet? Meg hogy az ő *Übermensch*e, akárcsak a nietzschei, áldozatvállaló, veszélyesen él, szemben korunk „zsidó” *Übermensch*ével, aki születési jogon, „arisztokratáként” *Übermensch* és igyekszik minél jobban érezni magát. Az is bosszantó lehet, hogy semmi vicces nincs benne. Azt hiszem, inkább ez a baj, mint az, hogy könyvet írt a zsidókról. A legbeavatottabbak, akik mindent és mindennek a visszáját értik, annyira intelligensek, mint

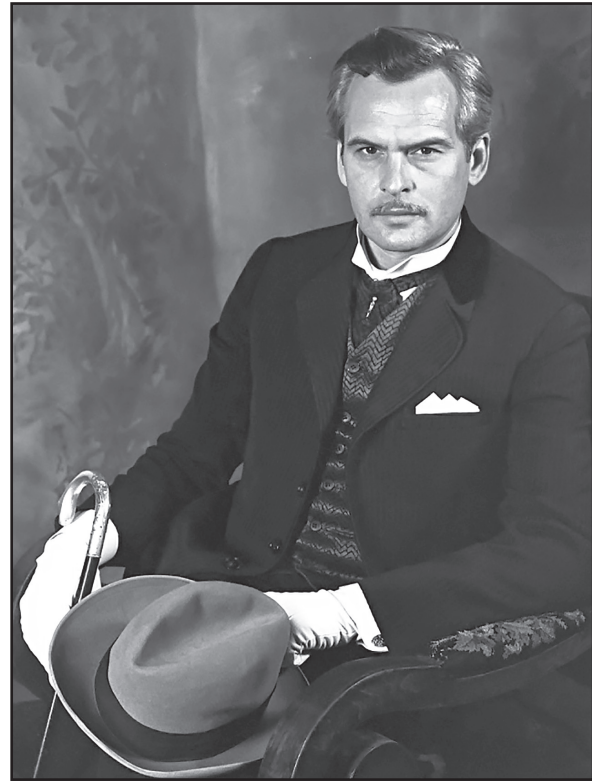
Farkasházy „Teddy” – persze Wagner-fesztiválok is ott sündörögnek, a MŰPÁ-ban, meg sokan Bayreuthban is.

Mert igen, a történelemre is ráteszik a kezüket.³⁴ Karsai László történész számára például Boross Péter volt miniszterelnök nem partner a Horthy-kor és személyesen Horthy Miklós értékelése tekintetében. Pedig Karsai saját bevallása szerint (egy régebbi tévéinterjúban hallottam tőle) csak akkor zsidó, ha bántják a zsidókat, egyebekkor altatja zsidóságát. A módszerváltás hajnalán Kövér László³⁵ is csak ilyen esetekben volt, szintén saját bevallása szerint zsidó vagy cigány, vagy bármi más,³⁶ megelőlegezve a „*Je suis Charlie*” és „*Je suis je ne sais pas qui*”³⁷ mániát. Tényleg: Biszku³⁸ akart már lenni valaki? Eredmény, hogy a Biszku-ügynek nem lehetett nyíltan rasszista jelleget adni. Pedig az a benyomásom, hogy ’56 vén leverőjét csak azért citálták nemrég tessék-lássék bíróság elé, hogy két magyar aggastyán, Zentai Károly és Csatáry László meghurcolását³⁹ – vérségileg is – ellensúlyozza valahogy a regnáló hatalom. A Jobbikban azért is nincsenek nagy számban zsidók vagy „zsidók”, mert ott nincs tere a ködösítésnek, félrevezetésnek hazánk történelmi hivatását illetően, így a történelmi folyamatosságra való igény tekintetében. A heterogén, ambivalens „kereszténydemokrata jobboldal” még jó és fontos terep nekik, de igazi politikai otthonuk a kimúlt SZDSZ volt, valamint az MSZP és a most szaporodó baloldali törpepártok. Vagyis a távlatosan értelmezett magyar szuverenitás ügyétől teljesen idegen erők szolgálata az éltető elemük.

Alapos tipizálásukhoz vaskos lexikont kellene szerkeszteni, de e rövid esszében is lehet azért érzékeltetni, hogy milyen széles skálán mozognak. Létezik, vagy inkább csak létezett magyarbarát zsidó, mint Benedek István, aki szabadkőműves létére összeállította például *Rendületlenül* című szép gyűjteményét hazafias magyar ver-

sekből, Csurka lapjának⁴⁰ szerzője volt, s uno-kaöccse, Lengyel László közgazdász-politológus szemére vetette, hogy kizárólag Fischer Mária (Benedek Elek felesége) leszármazottjaként értelmezi magát. Volt Vázsonyi Vilmosunk⁴¹ (1868–1926) is, akinek emigrálnia kellett Kun Béláék elől, s súlyt helyezett rá, hogy ne magyar zsidónak, hanem zsidó magyarnak tartsák. A benedeki pólus ellentéte lehetne például Eörsi Mátyás⁴² vagy Bolgár György,⁴³ a magyar történetiség és hivatás ádáz ellenfelei (nem mintha Benedekkel azonos szellemi kapacitásokról lenne szó). Mindenkire szükség van, úgy zenélnek, mint egy karmester nélküli zenekar. Sok-sok átmeneti típus mozgott és hatott az Antall-kormány⁴⁴ alatt is. Antall Józsefnek,⁴⁵ akinek, mint minden miniszterelnökünknek és államfőnknek (Medgyessyt és Borosst, illetve talán Schmittet kivéve), komoly *stichje* volt, sokan nem bocsátották meg, hogy a fajtajellegzetes fölényes, lekezelő, megtanulhatatlan modort velük szemben is érvényesítette.⁴⁶ Magánhasználatra mindmáig a nem egzakt „félzsidók paradicsoma” kifejezést tartom a legjellemzőbbnek Antall regnálásának idejére. De létezett és hatott például a rendszeren átívelő Vitray,⁴⁷ akinek '56 után indult a karrierje, de műsorai szórakoztatóak, érdekesek évtizedek távolából is. Nos, ő még a „cionizmus” szót is úgy tudta kiejteni, mintha semmi köze sem volna hozzá. Nagyon gyakori a mimikri alkalmazása. Ilyen Nyakó István MSZP-s politikus, mint hívő görög-katolikus, Vadai Ágnes, mint „büszke kun”, vagy a korrupció miatt megbukott Hagyó Miklós, mint református válásához megtérő vezeklő.⁴⁸ Elárulja őket – bár sokszor szemben álló pártokba, érdekcsoportokba kerülnek – egymás agyba-főbe dicsérése.⁴⁹ Munkahelyeimen a „tehetséges” jelző szinte a zsidó szinonimájának számított. Meglepett, amikor az MTI-ben ezt a jelzőt alkalmazták az akkor ellenzéki erdélyi Szócs Gézára, még a '80-

Latinovits Zoltán (1931–1976), Huszárik Zoltán „Szindbád” című filmjének főszerepében

as években. Az egyértelmű megerősítést nemrég kaptam meg azzal, hogy Szócs Géza Kossuth-díjat kapott.

Amit igazán sajnálok a tipológia apropóján, az a Latinovits-esély kihasználatlansága. Szemlét tartva az utóbbi fél évszázad főszereplőin, Latinovits Zoltán személye, akinek környezetében, síron túli aurájában a szókimondó magyar-zsidó megbékélés kicsírázhatott volna, még ha a színészi magánélete „zsidó” semmiképpen nem volt (a zsidóságot illetően pedig nem foglalok állást). Szélesebb családját, szerelmeit mindenesetre átátszótták zsidó szálak. Szimbolikus erejét növeli, hogy június 4-én (1976), Trianon évfordulóján halt meg (lett öngyilkos?), s meglehet: halálba kergették. Embléma lehetne, mert megszenve-

dett „antiszemitizmusa” ellenére általánosan népszerű, „kultikus” egyéniség, s már a „zsidók” is kímélik. Holtában jobb a sorsa, mint például Wass Albertnek, de hát ez utóbbi hitvalló magyar. Márai Sándor posztumusz helyzete sokkal jobb, de az ő családjában megint csak ott vannak a beépített „garanciák”.

Bűvészmutatvány-számba megy, ahogy Fábry Sándor balanszíroz. Nem foglalkozik a kérdéssel, s szerintem összességében magyarként viselkedik, nem magyarelles fegyverként használja a viccet, ami a ritkánál is ritkább kivétel a pesti humor világában. A közéleti kínálatból leginkább őt tudom ajánlani mindazoknak, akik közülük – az adott helyzetben – a lehető legjobb magyarok szeretnének lenni, de azt sem akarják, hogy a sajátjaik kisép-rűzzék maguk közül. Igen, a vicc kiemelten fontos eszközük. A kegyelemdőfést sokszor azzal vélik megadni, hogy kijelentik valakiről: nincs humorérzéke, nem érti a viccet. Freudjuk⁵⁰ könyvet is írt erről,⁵¹ lényegében azt mondva ki, hogy a keresztény világkép által elfojtott ösztönök, érzések törnek ki a vicc által, társadalmilag elfogadható módon. Mivel a keresztény világnézet földrészünkön elernyed, a vicc is egyre destruktívabbá és durvábbá, nemzetpusztítóbbá vált. A Hofi-kultusz is valamiféle Stockholm-szindróma részünkről, s e tekintetben teljesen mindegy, hogy Hofi zsidó volt-e vagy nem.

Jönnek-jönnek, hosszú, tömött sorban, innen is, onnan is előrajzanak. Nemrég még az orosz tévé angol nyelvű műsorában is megszólalt egy, már nem magyar Szamuely. Tudom, persze, hogy a világ más részeiben a helyzet nem ennyire groteszk. Nincs olyan, hogy valaki már a

saját családja előtt is röstelli, hogy mindenről ez jut az eszébe. Hogy az „az vagy nem az”, illetve oldalukon az „*unser eine*” kérdése minduntalan felvetődik. Ugyanakkor mégis a magyar hivatásként, a magyar sors immanens részeként is felfogható ez az adottság. Mert hát mivel töltjük el itt a Földön nekünk kimért néhány évtizedünket? A leginkább kézre eső időtöltés mindig is a harc volt. S mivel az ügy leglegleggyökere mégiscsak vallási, még némi isteni jellege is van. A harc önmagában nem rossz, sőt nemesíthet, s ha életre-halálra megy, ha „csak” identitásharc

is, különösen férfias. Csakhogy közben minket pipogyává is igyekeznek tenni, még a katonaságunkat is végletesen leépítették, csupa emberszeretetből. (A karitativitásuk, mint faltörő kos, külön történet.) A magyarsághoz a „fejlődés” talmi jelszava helyett (amely egy megnyerhetetlen harc suta szereplőjévé teszi) a tökéletesedés óhaja illene, e mögé kell felsorakoznunk, s ebben elfér a lét és nemlét határán történő billegés, amely mindig is a mi műfajunk volt. Ez utóbbinak több köze

van az örök élethez, mint a legszűkebb értelemben vett jólétért történő versenyfutásnak, amely mai világunk fő jellemzője. Csak semmi siránkozás, még ha el is veszünk. Nekem ebben a nemzeti küzdelemben eddig a fölösleges ember fontos szerepe jutott.

Akárhogy is, amint ezt vázolni próbáltam, sokasodnak az idők jelei,⁵² nehéz nem észrevenni az ébredés hangjait. Ők is észreveszik a jelet, ezzel is magyarázható az ő cukiság-kampányuk, amilyen a Nemzeti Vágta, a Magyar Dal Napja vagy a Magyarország szeretlek sorozat, noha mindegyiknél nagyon kilóg a lóláb: vág-

„A nemzeti radikalizmus, mint irányzat (...) tudatában van, hogy nem változtatja meg a világot, de számol annak természetes változásaival, és felkészül a számára kedvezőbb, s egyben metafizikailag szilárdabb talajon álló új kontextusokra, amelyeket hagyományos erények birtokában és magyarként kíván megérni.”

junk jó képet leépült, megélhetési jellegűvé sorvasztott hazánkhoz. Szokjunk hozzá, tegyük komfortosabbá ketrecünket. Hiszen szimbiózisról van szó, amely mindenkinek jó. Hiszen ugyanazt mondjuk, csak másképp. Ez van. Ne csörgessétek láncaitokat!

S miközben ezeket a sorokat róttam (kénytelen voltam rá), agyam titkos rekeszeiben ott derengtek például a kedves doktor bácsik és doktor nénik, akik odaadón gyógyítottak, gon-

doztak engem, gyerekeimet és unokáimat. Ott derengtek sokan, akikkel meghitt órákat osztottam meg, s akiktől sokat tanultam, akik olykor vigaszt nyújtottak. Nem tudok szemrehányást tenni, még ha ma már nem is beszélünk egymással, azoknak a jóérzésű, okos ismerőseimnek, akik nem fordulnak szembe sajátjaik bántó hatalmi arroganciájával, csak csöndben élik az életüket. Mi magyarok már csak ilyen skizofrének vagyunk. Ez jutott nekünk.

Jegyzetek

- ¹ Angolul.
- ² Franciául.
- ³ Spanyolul.
- ⁴ Külön aleset lehetne a holokauszttal idején enyhíthető körülménynek számító „árja párja” minőség mai *pendant*-ja, a „nem árja párja”, amikor nemzsidó számára zsidó házastársa jelenti a garanciát vezető poszt betöltéséhez. A Tel Aviv-i magyar nagyköveti poszt betöltése esetén például ez mindig nagyon jól jön, ha a jelölt maga nem zsidó.
- ⁵ Költő, szerzetes, nyelvtudós (1800–1866).
- ⁶ Zeneszerző (1880–1967).
- ⁷ Író, költő (1871–1957), a cionista mozgalom alapítója, Herzl Tivadar unokatestvére.
- ⁸ Arthur Koestler (1905–1983) *A tizenharmadik törzs* című könyvében a kelet-európai zsidóság nem szemita, „kazár” eredetét próbálja bizonygatni.
- ⁹ A nemrég elhunyt Hankiss Elemér szociológus elmeszüleménye.
- ¹⁰ Leegyszerűsítve: az ok-okozatiság szabályainak felismerése és alkalmazása által érdemben megjavítani az emberi státuszt mindenféle szakralitás és isteniség elutasításával vagy mellőzésével.
- ¹¹ Szent Péter második levele.
- ¹² A nemzeti radikalizmus, mint irányzat – ennek megfelelően – tudatában van, hogy nem változtatja meg a világot, de számol annak természetes változásaival, s felkészül a számára kedvezőbb, s egyben metafizikailag szilárdabb talajon álló új kontextusokra, amelyeket hagyományos erények birtokában és magyarként kíván megérni.
- ¹³ „Filozófus” (1932–).
- ¹⁴ Farkas Elek (1911–2004) víruskutató, a Magyar Mikrobiológiai Társaság örökös főtitkára.
- ¹⁵ John Kenneth Galbraith (1908–2006), amerikai közgazdász, a politikai liberalizmus szószólója.
- ¹⁶ Farkas Géza (1872–1934).
- ¹⁷ Aki magyarázkodik, magát vádolja (francia).
- ¹⁸ 1938–39.
- ¹⁹ A hivatalos nevén Nemzetközi Koncertigazgatóságban könnyebb, veszélytelenebb volt Erdélyi Miklós vagy Botvay Károly rovására élcelődni, mint Schiff Andráséra.
- ²⁰ Író (1912–1979).
- ²¹ „Filozófus” (1935–).
- ²² Somlyó György költőt (1920–2006) személyesen is megismertem Lisszabonban diplomataként. Megmutatta súlyos aranygyűrűjét, amelyet még Spanyolországból hozott valamelyik távoli őse. „Irigyelt”, amikor lelkesen mutattam meg neki a lisszaboni templomokat, mint az „időből kiragadottság” helyeit. Mint mondta, nem képes hinni és nem is lesz rá képes.

- ²³ 1926–2003.
- ²⁴ Ebbe a sakkozást és az olvasást is értem.
- ²⁵ Költő, műfordító (1910–1991).
- ²⁶ Egy ott terjesztett anekdota szerint megkérdezték tőle, hogy „Pista, miért nincs gyereked?”, mire azt válaszolta: „Mert keresztény gyereket nem tudok csinálni, zsidót pedig nem akarok.” És csakugyan: könnyen előfordulhatna, hogy mondjuk egy kereskedelmi tévé handabandázó műsorvezetőjeként ismernénk valamely leszármazottját, ha lenne.
- ²⁷ Magyar Szocialista Munkáspárt, az állampárt a Kádár-rendszer idején.
- ²⁸ Pekingi fürdőszobánk csempéjén még ott voltak egyik elődöm, a balliberális hangadó, Aczél Endre gyermekeinek matricái.
- ²⁹ Támogatni, Tűrni, Tiltani: a Kádár-rendszer hármas kulturális irányelve, amelyet Aczél György valósított meg.
- ³⁰ Kertész Imre: *Sorstalanság* (1972).
- ³¹ Antonio Egas Moniz (1874–1955) agykutató és José Saramago (1922–2010) író.
- * És szabadkőműves volt. (A szerk.)
- ³² S Magyarország lakosságát kizárólag megélhetési entitásként tételező.
- ³³ A nagyszerű Daniel Barenboim (1942–) zongoraművész, karmester dacolt ezzel a szokásjoggal. Neki egyébként az izraeli mellett többek között palesztin útlevele is van.
- ³⁴ Ezt az igyekezetet fejezi ki „A történelmet hagyjuk a történészekre” elv, amely a külhoni magyarság ügyeit is jórészt nekik szolgáltatja ki. Tipikus képviselőjük vagy strómanjuk Szarka László, aki egész életművével Szlovákia apológiáját szolgálja, miközben felvidéki kérdésekben minden tévécsatornán főleg őt kérdezik, mint autentikus szakértőt, és pedig az aktuálpolitikáról is.
- ³⁵ Jelenleg az Országgyűlés elnöke (Fidesz).
- ³⁶ Az Ó utcai ideiglenes MDF-székházban mondta a Fidesz vezetőnek hivatalos látogatásakor, ahol az MTI és egyúttal a Csurka-féle *Magyar Fórum* újságírójaként voltam jelen.
- ³⁷ „Én vagyok a nem tudom ki” (francia). [A szerző parafrázisa. (A szerk.)]
- ³⁸ Biszku Béla (1921–) kommunista politikus, 1956 egyik vérbe fojtója.
- ³⁹ Mindkettőjüket háborús bűnösként, bizonytalan adatok alapján citálták bíróság elé néhány évvel ezelőtt.
- ⁴⁰ A ma is létező *Magyar Fórum*.
- ⁴¹ Ügyvéd, politikus, újságíró.
- ⁴² Politikus (1954–).
- ⁴³ Újságíró (1946–).
- ⁴⁴ 1990–93.
- ⁴⁵ 1932–1993.
- ⁴⁶ Jól emlékszem egy miniszterelnökként adott interjújára, amelyben a ballib idol, Bauer Tamás közgazdasági véleményéről kérdezték, mire a jelzett modorban válaszolta: „Ki az a Bauer Tamás? Nem ismerem és nem is érdekel.”
- ⁴⁷ Vitray Tamás tévés személyiség (1932–).
- ⁴⁸ Mindhárman volt vagy jelenlegi parlamenti képviselők.
- ⁴⁹ Gyilkos vitákra is képesek persze, ami például a Zoltai Gusztávot a MAZSIHISZ éléről eltávolító közelmúltbeli palotaforradalom alkalmával is megnyilvánult. Szerintem az lehetett a stratégiai kérdés, hogy „próbáljuk-e továbbra is erőből lenyomni Magyarországot, mint Gyurcsány idején, és várjuk ki a jobb idők visszatérését, vagy vágjunk jó képet a Fideszhez, amely némileg rosszabb, mint Gyurcsány”.
- ⁵⁰ Sigmund Freud (1856–1939).
- ⁵¹ A vicc és viszonya a tudattalanhoz (*Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten*).
- ⁵² Ahogy Lenin az „imperializmust” a kapitalizmus legfelső, rothadó szakaszának nevezte, én most a holokausztkultusz már-már elkeseredett, fokozhatatlan szakaszát detektálom, amely után radikálisan módszert kell váltaniuk, mert rákényszerülnek. Ezt a megfigyelésemet a fizikailag esetleg elpusztuló, de örök magyarság kényelmes páholyából, szenvedélyektől mentesen tettem.